

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 13910
Tarih : 16-09-2025

10/3121

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Şeyh Said İsyanı'na ilişkin İstiklal Mahkemeleri tutanaklarının bütünüyle erişime açık olmaması nedeniyle, isyanın ayrıntıları ve idam edilenlerin mezar yerleri konusunda bilgiler sınırlı kalmaktadır. Şeyh Said ve arkadaşlarının mezarlarının nerede olduğu hâlâ bilinmemektedir. Mezar yeri belli olmayan bu şahsiyetlerin kabirlerinin ortaya çıkarılabilmesi için devlet arşivlerinin araştırmaya açılması amacıyla, Anayasa'nın 98. maddesi ile İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını saygıyla arz ve talep ederiz.

Salihe AYDENİZ

Mardin Milletvekili

TBMM İdare Amiri

Şeyh Said ve 47 arkadaşı, 29 Haziran 1925 günü Diyarbakır Dağkapı Meydanı'nda idam edilmiştir. Ancak Şeyh Said İsyanı'na ilişkin İstiklal Mahkemeleri tutanaklarının bütünüyle açık olmaması, hem isyanın ayrıntılarının hem de idam edilenlerin mezar yerlerinin net biçimde bilinmesini engellemektedir. Bugün hâlâ Şeyh Said ve arkadaşlarının mezarlarının nerede olduğu öğrenilememiştir.

Mahkeme üyelerinden Avni Doğan, daha sonra Dünya Gazetesi'ne verdiği röportajda, bir gencin Türkçe bilmediği ve kendisini savunamadığı için hakkında idam cezası verildiğini açıklamıştır. Yine dönemin İstiklal Mahkemesi Savcısı Ahmet Süreyya, 25 Temmuz 1957'de Dünya Gazetesi'ne verdiği mülakatta Şeyh Said'in vasiyetini, kişisel eşyalarını ve bir miktar parasını kendisine teslim ettiğini, bunları İçişleri Bakanlığı'na ilettiğini belirtmiştir. Ancak 2009 yılında yetkililer, ne emniyet kayıtlarında ne de jandarma arşivinde bu eşyalara dair herhangi bir belgenin bulunmadığını mirasçılara bildirmiştir.

Benzer şekilde, Bediüzzaman Said Nursi 23 Mart 1960'ta Şanlıurfa'da vefat etmiş, Halil-ur Rahman Dergâhı'na defnedilmiş, ancak 27 Mayıs Darbesi'nin ardından 12 Temmuz 1960'ta mezarı yıktırılarak bilinmeyen bir yere nakledilmiştir. Bugün sevenleri mezarının yerini bilmemektedir. Seyid Rıza ise 15 Kasım 1937'de Elazığ Buğday Meydanı'nda 7 arkadaşıyla birlikte idam edilmiştir. Rivayetlere göre naaşı Harput Yolu'ndaki eski bir Ermeni Mezarlığı'na veya bugün Elazığ'daki 1800 Evler mevkiinde bulunan cezaevi yakınına gömülmüştür, ancak kesin bilgi mevcut değildir.

Şemdinanlı Seyyid Abdulkadir Efendi, Nakşibendî Şeyhi Ubeydullah Nehrî'nin oğludur ve 1910'da Osmanlı Danıştay Başkanlığı yapmıştır. Oğlu Seyyid Muhammed ile birlikte 27 Mayıs 1925'te idam edilmiştir. Bu isimlerin de mezar yerleri hâlen bilinmemektedir.

Şeyh Said, Seyid Rıza, Bediüzzaman Said Nursi ve diğer idam edilen şahsiyetlerin mezar yerlerinin ailelerinden ve sevenlerinden gizlenmesi; İslam'ın temel ilkelerine, uluslararası sözleşmelere ve vicdani değerlere aykırıdır. Cenevre Ek I Protokolü'nde "kayıp ve ölü kişiler" başlığı altında, ölülerin kalıntılarına saygı gösterilmesi, mezar yerlerinin korunması ve kişisel eşyaların ailelerine iadesinin kolaylaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır. İslam hukukunda da düşmanın dahi cesedine gayri insani muamele edilemeyeceği, cesedin ortada bırakılamayacağı, mutlaka gömülmesi ve talep edilirse ailelerine teslim edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Bu çerçevede, kayıp mezar yerlerinin tespiti ve insan haklarına aykırı bu durumun giderilmesi amacıyla Anayasa'nın 98. maddesi ile İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve talep ederiz.

1			
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	Çiçek
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	Sarhan Oluc
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	Halide
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	Özgül
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	Ayşegül
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	M. Rüştü
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	Zülküf
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	Kamuran
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	Hüseyin
11	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	Sevilay
12	YILMAZ HUN	İĞDIR	Yılmaz
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	Öznur
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	Ömer
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	Nejla
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	Ferit
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	Ceylan
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	İbrahim
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	Kezban
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	Mahmut